

Med ett vanligt stormkök kan garnet färgas ute i naturen. Vatten, färgningsmaterial, eventuellt betmedel och några små garnhärvor läggs tillsammans i kastrullen och får stå och nästan koka i ca 60 minuter.

Garn färgat med färglav blir rostrött.

Färga med svamp och lav

Naturliga färgämnen användes fram till mitten av 1800-talet då syntetiska färgämnen tog överhand. T.ex. beskriver Linné hur lavar kan utnyttjas vid färgning av ylle. Att använda färgämnen från naturen ger en rik variation av färgnyanser. Den här sidan ger en översikt av hur det går till att färga med svamp och lav. Mer utförliga instruktioner finns på vår hemsida.

Hur färgar man ullgarn?

Garnet: Ullgarnet tvättas innan färgningen för att ta bort det naturliga ullfettet. Värmning och kylning av garnet bör ske gradvis. Ullgarn tål värme, men om garnet samtidigt gnuggas krokrokar hullingar på ullhären i varandra och garnet krymper.

Betning: Garnet behandlas (betas) före färgningen för att färgen ska binda bättre till garnet och för att få fram olika färgnyanser. Olika kemikalier kan användas för betning: t.ex. alun (kaliumaluminiumsulfat) och vinsten (kaliumväteratrat).

Färgbad: En mängd olika material från naturen kan utnyttjas till färgning, t.ex. svampar, lavar, blad, granris, ljung, bark och kottar. För att frigöra färgen kokas materialet i vatten. Ungefärliga koktider: Svampar, lavar och blad kokas upp till 1 h, ris och ljung 2 h, bark och kottar 3 h. längre tid ger starkare färg. Efter kokningen silas färgbadet och vätskan tas tillvara.

Färgning: Förvärm garnet i ljummet vatten, lägg det sedan i färgbadet (90°C) och låt det färgas under ca en timma. Avsluta med att skölja garnet.

Färglav och tuschlav

Färglav växer allmänt över hela Sverige på berghällar med sura bergarter. Laven ger en intensivt rostrött färg. Tuschlav växer på klippor i södra och mellersta Sverige. Den bildar en upp till 20 cm stor platt bål som är gråsvart i torra men blir

grönsvart i vått tillstånd. Tuschlav färgar ullgarn violett om färgbadet efter avsilning får en tillsats av ammoniak och sedan får stå i 2-3 veckor.

Kanelspindlingar

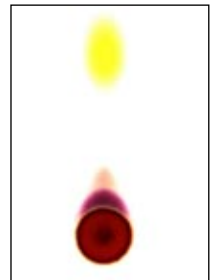
Den svamp som ger mest intensivt röd färg åt ullgarn är blodspindlingen, som växer i mossrik granskog, men även andra kanelspindlingar ger vackra röda och gula färger.

Blodspindling

Svamparna är max 10 cm höga och ingen av svamparna i gruppen är ätbar. Kanelspindlingarna innehåller antrakionfärger, som i allmänhet är mycket ljushärdiga. Antrakionfärgerna har en grundstruktur av två bensenringar med en kinonring i mitten. För att färgen ska bli tvätthärdig ska man skölja med ättika efter färgningen.

Tunnskiktskromatografi (bild t.h.) på färgbad från blodspindling visar att minst tre färgämnen ingår.

Färgning med olika svampar

Garndockorna på bilden (ej nr 3, 5, 7 och 9) har betats med alun och vinsten. Färgningstiden har varit 60 min, med undantag av nr 1 som endast färgats 15 minuter. Numreringen börjar t.v. och går motsols. Lysticka ger violett färg om lite ammoniak tillsätts till vattnet samtidigt som svampen kokas.

1-3. Lysticka.

4-5. Blodspindling.

6-7. Rödskivig kanelspindling.

8-9. Fnöstkicka.

